

Reacties consultatie Handvat Participatie voor Inwoners en Initiatiefnemers

Inwoners en belanghebbenden konden in november en december 2024 reageren op het concept van het Handvat Participatie voor Inwoners en Initiatiefnemers. Dit kon tijdens een bijeenkomst op 18 december, via een enquête op de website en door te reageren via e-mail.

Er is vooraf breed gecommuniceerd over deze bijeenkomst, onder andere met een advertentie in de Nieuwsbode, een nieuwsbericht op OMZeist.nl en meerdere gesponsorde posts op social media.

In deze tweede participatieronde was de opkomst en deelname minder omvangrijk dan bij eerdere activiteiten. Mogelijk is veel inbreng al tijdens de eerste participatieronde gedeeld of is het handvat een te abstract onderwerp van gesprek. De inbreng uit deze ronde is misschien niet zo omvangrijk, maar zeker ook van waarde bij het uitwerken van een definitieve versie van het handvat.

De enquête is door 11 mensen ingevuld. Op de bijeenkomst van 18 december waren enkele geïnteresseerden die, namens hun achterban hebben gereageerd.

De reacties uit de consultatie, enquête en e-mails

Naast de reacties tijdens de bijeenkomst en uit de enquête, zijn er ook enkele reacties per e-mail binnengekomen. Alle reacties staan hieronder per thema samengevat.

Over het betrekken van inwoners en belanghebbenden bij participatie

Tijdens de bijeenkomst is gevraagd om duidelijkheid te bieden in het handvat over wie als belanghebbende wordt beschouwd. Daarbij is het volgens verschillende deelnemers een taak van gemeente en ontwikkelaars om er zorg voor te dragen dat direct belanghebbenden betrokken worden bij participatieprocessen. Naast direct omwonenden gaat het ook om maatschappelijke organisaties, wijk- en buurtorganisaties, belangengroepen die opkomen voor een groene gemeente, en anderen die invloed ondergaan van de keuzes.

Er is aandacht gevraagd voor de definitie van belanghebbenden. Hierover zijn in het verleden juridische uitspraken gedaan. Is het mogelijk om hiervoor een ondergrens in het handvat op te nemen? Wegen alle stemmen even zwaar of is er een 'binnenste' ring te benoemen van de meest directe belanghebbenden?

Ook kleine projecten kunnen gevolgen hebben op de leefomgeving. Net als bij grote projecten is het daarom goed om ook bij kleine projecten maatschappelijke organisaties te betrekken. Dit hangt wel af van de verwachte gevolgen. Bij de middelste categorie projecten (bijvoorbeeld bij een rijtje woningen) kunnen belangen ook geraakt worden. Deelnemers brachten in dat er voor de communicatie gebruik gemaakt kan worden van de communicatiekanalen van de wijkverenigingen (zoals een mailing of website). Vergeet ook niet om de belangengroepen te betrekken, zoals groene groepen.

Om misverstanden of wrevel tijdens participatie te voorkomen, wordt meegegeven dat het prettig is om vooraf informatie over beleidsdocumenten en inventarisaties te ontvangen. Een andere tip: geeft aandacht aan participatie in de Nieuwsbode om de betrokkenheid van burgers

te vergroten. Deelnemers vragen dat de gemeente helder communiceert over hoe zij informatie aan deelnemers gaat verstrekken, bijvoorbeeld via websites, nieuwsbrieven en e-mails.

Over kaders en beleidsstukken

Het is belangrijk om in ieder participatietraject helder te zijn over de wettelijke en beleidsmatige kaders die gelden. Opgemerkt is dat beleidsstukken moeilijk te vinden zijn op gemeentelijke websites, ook niet via de zoekfunctie. Dit ontmoedigt inwoners om te reageren. Voorlichting en bezorging van de Nieuwsbode schieten hierbij tekort. Het zou wenselijk zijn als alle informatie over ruimtelijke kaders te vinden is via een link op de website of vanuit de participatiewijzer.

Over het Handvat Participatie

In de reacties kwam naar voren dat het belangrijk is om vooraf aan te geven wat de juridische status van het handvat is om verkeerde verwachtingen te voorkomen.

Gevraagd wordt om in het stappenplan in het handvat duidelijk aan te geven dat belanghebbenden in een vroeg stadium betrokken moeten worden en dat er een waardendialoog plaatsvindt. Ook monitoring en evaluatie moeten in het stappenplan staan.

Opgemerkt is dat in de bijlage veel relevante informatie te vinden is en die soms zelfs nog belangrijker is dan de tekst in het handvat.

Een vraag die het concept handvat oproept: wanneer is participatie goed genoeg uitgevoerd en hoeveel mensen moeten zijn bereikt? Het handvat geeft hier geen volledig uitsluitsel over, en dat is ook moeilijk vast te leggen. Het belangrijkste is dat uit het verslag blijkt welke stappen zijn gezet om de participatie succesvol te maken.

Openbare discussie

Inwoners willen weten hoe de gemeente en de gemeenteraad over participatie denken om daarop te kunnen inhaken. Zij wijzen erop dat discussies over participatie in openbaarheid moeten plaatsvinden om transparantie te waarborgen.

Over het participatieproces

Een vraag die het concept handvat ook oproept: hoe vroegtijdig moet de participatie worden gestart? Voordat een project van start gaat, zou een voorverkenning uitgevoerd kunnen worden, bijvoorbeeld een gesprek over welke waarden voor een buurt belangrijk zijn. In deze vroege 'verkenningfase' kunnen ook de wijkmanagers van de gemeente een rol spelen.

Versillende deelnemers vinden dat participatie in een vroeg stadium moet worden opgepakt en gericht moet zijn op het in kaart brengen van waarden, zoals natuurwaarden. Dit helpt bij het ontwikkelen van plannen die rekening houden met deze waarden.

Het is belangrijk om tot gedragen besluitvorming te komen en diverse belangen af te wegen, bijvoorbeeld via de waardenweger. Een waardenweger of afwegingskader is belangrijk om de ruimtelijke impact van projecten te beoordelen en tot een meerwaarde te komen.

De hulpmiddelen voor het voeren van een gesprek over belangen, waarden en draagvlak worden door deelnemers als waardevol gezien. Aanvullend zou ook gedacht kunnen worden aan de methode van Deep Democracy, die uitgaat van een gemeenschappelijke visie/toekomstbeeld. Verschillende methoden zoals Deep Democracy en Common Vision moeten worden verduidelijkt en toegepast om tot een gedragen plan te komen.

Er is bij deelnemers behoefte aan een helpdesk voor zowel initiatiefnemers als participanten, inclusief verwijzingen naar relevante informatie. Een participatieconsulent of -ambassadeur zou deze functie kunnen vervullen.

Ook is benoemd dat het wenselijk is dat plannen tot stand komen via co-creatie en consent (toestemming), waarbij belanghebbenden actief betrokken worden.

Over verslaglegging en evaluatie van participatie

Naast onafhankelijke procesbegeleiding zou ook gedacht kunnen worden aan onafhankelijke verslaglegging. Gesteld is dat bij grote en ingrijpende projecten onafhankelijke verslaglegging verplicht zou moeten zijn om draagvlak en de kwaliteit van de inbreng te waarborgen.

De eisen aan het verslag staan beschreven in het handvat. Het zou wenselijk zijn om hiervoor ook een format beschikbaar te stellen.

Deelnemers geven aan dat het belangrijk is om een onafhankelijke voorzitter en onafhankelijke verslaglegging te hebben voor participatiebijeenkomsten. Dit om misverstanden te voorkomen en om zorgvuldige monitoring en evaluatie te waarborgen. Er is behoefte aan goed onderbouwde evaluaties van participatieprocessen, zowel intern als extern, met duidelijke criteria en betrokkenheid van de samenleving. Aandachtspunt hierbij is dat er vooraf nagedacht dient te worden over hoe monitoring en evaluatie vorm krijgen, zodat relevante gegevens vanaf het begin worden verzameld.

Over de rol van de gemeente

De gemeente moet volgens deelnemers een onafhankelijke rol spelen in de informatievoorziening en procesbegeleiding, los van de ambtenaren die de toetsing doen.

Ook is gevraagd hoe onafhankelijk de helpdesk van de gemeente is. De gemeente is een grote organisatie en kan meerdere rollen aannemen.

Gesteld is dat de gemeente zich moet bezinnen op haar wettelijke taken en de formele status van het kader duidelijk dient te maken.

Over woningzoekers

De raad heeft een motie aangenomen over woningzoekenden. Over de uitwerking van deze motie wordt nog met de gemeenteraad gesproken, mogelijk in combinatie met het Handvat Participatie voor Inwoners en Initiatiefnemers waar nu aan wordt gewerkt.

Ingebracht is dat er nagedacht moet worden met de positie die woningzoekenden hebben in verhouding tot belanghebbenden.